

Vse prej kot kritičen vpogled v nekatere teoretične in praktične probleme razvoja svetovne in domače geografije

ali doneski k slavi in zgagi vojvodine geografske

IZVLEČEK

Ni kaj dosti za izvelči. Znano je, da smo vsi po malem zemljepisci, da se znašamo nad tvarino, ki obstaja v nas in okoli nas, imamo pa težave po ljudsko povedati, s čim se ukvarjamo in, zakaj je to dobro. Takisto je prepoznano, da lahko za različnimi bipolarnimi motnjami, beri: dualizmi. Zemljepisna teorija in z njo povezana metodohistorologija spominjajo na bohinjki sir. Namen spisa ni kupovanje sira, ampak v izbranih luknjah njene dolge in slavne razvojne poti osvetliti določena, za našo znanost povsem irelevantna historično-teoretsko-metodološka vprašanja.

Besede za ključ: zemljepisna historija, teorija in metodologija, od pamtiveka do jutri, po svetu in doma, narobna geografija z elementi nonsensa

MUHTASARI

Kitu chochote isipokuwa ufahamu muhimu katika matatizo fulani ya kinadharia na ya vitendo ya maendeleo ya jiografia ya dunia na ya ndani, au utukufu na kiungulia cha kijiografia Hakuna mengi ya kutoa. Inajulikana kuwa sisi sote tuko kwenye ramani ndogo, kwamba tuko juu ya kiumbe kilichopo ndani yetu na karibu nasi, lakini tunapata shida kusema kwa njia maarufu tunayoshughulika nayo na kwa nini ni nzuri. Pia inatambuliwa kuwa tunakabiliwa na matatizo mbalimbali ya bipolar, soma: dualisms. Nadharia ya kijiografia na mbinu-historia inayohusishwa nayo ni kukumbusha jibini la Bohinj. Madhumuni ya faili sio kununua jibini, lakini kutoa mwanga juu ya maswali fulani ya kihistoria-kinadharia-mbinu ambayo hayana umuhimu kabisa kwa sayansi yetu katika mashimo yaliyochaguliwa ya njia yake ndefu na maarufu ya maendeleo.

Maneno muhimu: historia ya kijiografia, nadharia na mbinu, tangu zamani hadi kesho, ulimwenguni kote na nyumbani, jiografia isiyo sahihi na mambo ya upuuzi.

Slava vojvodine Geografske, tuje in domače, je res dolga in slavna. Izhajajoč iz bogatega slovstva na to temo (James in Martin 1993; Rana 2008; Holt-Jensen 2018; Ogrin 2019) sega njen rod med stare Grke, če že ne v čase iznajdbe plemenitega napitka z dodatkom hmelja visoko razvitih civilizacij Medrečja. Njena beseda in ustrojstvo sicer ni zapisana v slavnem hamurabijevem zakoniku, kakor prej omenjeni poživljajoči, med geografi še danes čislan napitek, jo pa najdemo prvič zapisano nekaj malega korakov pred obzorjem našega štetja. Verjetno je bilo zemljepisje zapisano že v starejših pisnih, vendar, ker jih nihče ni bral, so se izgubila. In potem sledi: Eratosten besedo zapiše in izmeri obseg predmeta njenega proučevanja, Ptolemaj si izmislil, kako ta predmet narisati, Strabon ga kos za kosom popiše ... Kozlerju dajo pivovarniški posli navdih, da na svitlo da Zemljovid slovenske dežele in pokrajin ... in tako do dan današnjih dni. Glavni namen tega pisanja ni sistematičnoanalitičnokompleksno predstaviti imeniten geografski rod, ampak osvetliti nekatera vprašanja iz celokupne Zgage svetovnega in domačega zemljepisja, ki so podhranjena. Osredinili se bomo na tri, z nekaj medkljici:

- a. O težavah z očetovstvom in materinstvom geografije.
- b. O težavah z oblastmi in avtoritetami.
- c. O teoretskih in metodoloških zgagah.

Pri metodah raziskovanja smo črpali iz nabirke klasičnih zemljepisnih metod in tehnik, kjer na prvo mesto dajemo zbiranje, analizo in interpretacijo pisnih virov in literature. Temeljili smo na strogo znanstveni literaturi z najvišjimi možnimi faktorji vpliva, kakor na primer Bunker in Raviola (2022) in Milčinski (2015), koristila pa nam je tudi taka, v katero znanstvena srenja ni imela vpogleda, dokler ni bila napisana (na primer Bonnet 2008; Cresswell 2013). Ni odveč poudariti, da smo pred ekspozicijo vsebine teh virov vzpostavili do njih nadvse kritičen odnos, še posebej do tega, kar sta ponujala stric Gugerle in teta Wiki. Ker je spis bolj strokovne kot znanstvene narave, smo se pri njegovi sestavi malenkost oddaljili od tako imenovane IMRaD strukture, ali po domače, vzorec za UMRET(D). Zato se vnaprej opravičujemo, če bo katerega od bralcev zmotilo, da ima prispevek glavo od zelja, telo od osla in okončine od kuščarja.

O težavah z očetovstvom in materinstvom geografije

Razmotrivanje o očetih in materah geografije ter otrocih, ki izhajajo iz te zveze, ni enostavno početje. Nenazadnje zaradi nezanesljivih testov očetovstva in določenih časovnih diskrepanc, kar daje slutiti, da je pri tem problemu kategorija prostor-čas še posebej relativna, specialno ukrivljena in neupoštevanja vredna (več o tem: Einstein 1917).

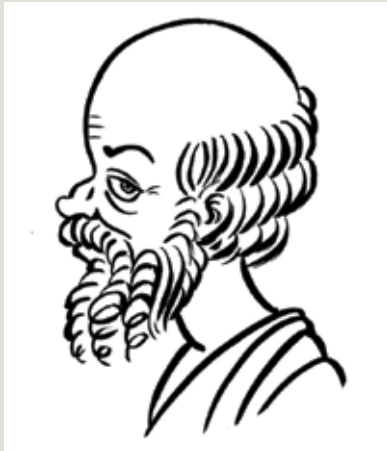
Branje historij navrže, da je prvi potencialni oče geografije **Homêr**, ki je živel, če je živel, preden je umrl. Homêr je porodil Odisejo, neke vrste popis tedanjega sveta. Drugi kandidat za fotra je **Herodôt** izpred skoraj pol tisočletja preden smo

Avtor besedila:

DARKO OGRIN, doktor geografskih znanosti, redni profesor

Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Aškerčeva cesta 2, 1000 Ljubljana
E-pošta: darko.ogrin@ff.uni-lj.si

se naučili štet. Toda tristo kosmatih hudičev, on naj bi bil tudi oče zgodovine. Sam pojem »Geografija«, če ga razumemo kot dete, je bil rojen okrog leta 200 pr. n. št. Očetovstvo so si podtikali – kot vroč kostanj – pismouki iz Aleksandrije. Ker je očitno imel najmanj (proti)trdne argumente, je očetovstvo pristalo v naročju **Eratóstena**.

Slika 1: Eratósten, potem ko je izvedel, da ga sumijo za očeta Geografije (sliko posodil stric Gugerle).

Se pogosto primeri, da je očeta težko najti. Ampak po navadi z mamami ni težav. Toda ne pri geografiji, častitljivi vedi imenitnega rodu! Če geografsko mater iščemo okoli časa žitja in bitja očetovskih kandidatov, je ne najdemo niti z lučjo pri belem dnevu. Prvi resni sum za geografsko materinstvo pade na **Silvijo iz Akvitanje**, ki je živel par 100 let po našem štetju in je popisala svojo pot v ne tako oddaljeni Orient. Če je to res, je bila vsaj 600 let mlajša od svojega otroka. Nekateri raziskovalci geografske historije, ki zaupajo teti Wiki in njeni kofetarski družini, imajo pri njej, razen časovnega, še en resen zadržek. Za geografijo je bila preveč asketske narave, pri

čemur je še najmanj moteče zagovarjanje paradigme, da je čistoča sovražna do duhovnosti in je zato odklanjala umivanje svojega telesa – razen prstov na rokah.

In potem ni dolga stoletja nič slišati o popisovalkah Zemlje, vse do škotske vseučjenjakinje **Mary F. Somerville** v 19. stoletju. Zanimivo, čeprav ženska, je bila med drugim deležna odličnosti tudi v fizični geografiji. To pa po trdnem prepričanju nekaterih starost slovenske geografije izpred nekaj desetletij, pa tudi kak sodobnik bi se našel, ne gre skupaj. Mary, ki bi ji lahko pripisali prvenstvo feministične geografije, ima tudi pomembno zaslugo za razvoj strokovnega besedja. Kakor smo videli in spoznali iz pripovedovanja strica Gugerla, je njeno za skupnost vredno dejanje sicer posredno, a zato nič manj pomembno. Ko je njen sodobnik, velikobritanski učenjak Wiliam Whewell, ocenjeval enega od njenih številnih umotvorov, se je znašel v zagati, kako opisati njen multidisciplinarni, geografsko kompleksni pristop. Pa je zapisal, da je to delo »znanstvenice«. In beseda se je prijela in obdržala do dan današnjih dni za početje posebne vrste ljudi, ki ždijo po univerzah in inštitutih.

Kaj pa **mame in očetje slovenske geografije**? Ponovi se zgodba iz zgodovine svetovne geografije. Rojevali so se geografski otroci, kandidatov za očeta kar nekaj, čeprav nobeden s potrjenim očetovstvom, mam pa še nekaj časa od nikoder. Prišle so z zamudo. Bolj pogosto je obratno – očetje pridejo naknadno, potem, ko so stisnjeni v kot.

Nekaj osumljenih za očetovstvo je bilo emigrantov ali imigrantov. Recimo **Pietro Coppo** iz Kolumbovih časov, ki sta ga služba in ljubezen iz rodnih Benetk pripeljali in usidrali v Izoli. Po profesiji je bil državni birokrat in mestni svetnik, po duši pa malar zemljevidov, popisovalec krajev in dežel, skratka geograf po današnji postavi. Ne da bi zajadral čez Gibraltar, je iz ulice ribjih konzerv, nekaj 10 let po odkritju Novega sveta, popisal in upodobil domače kraje in svet, celo več, tudi tisto, kar še ni bilo raziskanega. Držal se je metodološke paradigme, ki jo je par 100 let pozneje filozofsko utemeljil Immanuel Kant. Ampak o tem v nadaljevanju.

Valvasor ni bil migrant, je pa prišel na boben, ker se je preveč vneto trudil Kranjcem in tujcem prikazati lepote domovine. Pač pa je bil migrant 100 let pozneje popisovalec in razlagalec čudes in prikazni slovenskih in sosednjih pokrajin **Baltazar Hacquet**. Pot ga je prinesla iz Francije, razsvetljenca, svobodomiselneža, intelektualca, kakor jih je bilo malo tiste čase. Za denar je bil zdravnik v Idriji (ne v popravljalnici duš na griču nad centrom) in potem v raznih službah v naši prestolnici, za lastno veselje pa je raziskoval in popisoval Kranjsko s soseditvom. Kakor sam pravi, pa provincialni in ozkosrčni someščani niso imeli razumevanja za njegovo početje in razmišljanje. Se niso pretirano zanimali za njegovo Oryctographio, ga postrani gledali in mu delali težave. Označil se je za »*tujca med mojim narodom*« in zapustil »*neuke in pobožnjakarske Kranjce*«. Odšel je v tujino, pa se mu tudi tam ni godilo veliko bolje. Se je pa njegovemu psu,

saj mu je, če se Kranjc (2020) pri seštevanju ni zmotil, v oporoki zapustil 100 goldinarjev. Po trenutnem tečaju Banke Slovenije bi to bilo, upoštevajoč inflacijo, devalvacijo, stabilizacijo in kanalizacijo, skoraj 2000 evrov.

Še en kandidat za očetovstvo je pobegnil iz naše dežele, **Alexander Georg Supan**, po domače Županov Jurij. Njegov rod po mami in očetu vleče korenine nekje med Bledom in Radovljico, brat Josef (Jože, Pepi) – »nomen est omen« – je bil pra-, pra-, pra- Jančević najlepšega mesta na svetu. Jurij, v začetku navdušen učitelj zemljepisja na ljubljanski realki, z veliko posluha kako to vedenje približati mladeži, doma ni našel pravih sogovornikov, zato je pobegnil v svet, in postal Georg. In, kakor je navada, »pozabil« na rodno grudo in se uveljavil kot eden najpomembnejših nemških geografov na prelomu iz 19. v 20. stoletje. Za kazen, ali zaradi značilne slo-geo zavisti, ki je delovala že takrat, ga njegovi domači stanovski sodobniki in tisti nekoliko pozneje skorajda niso citirali (čeprav so njegove knjige nabirale prah v naših knjižnicah).

Še bolj zapletena in nejasna je zgodba z mamami naše geografije. Kateri pritiče ta titula? Prvi geografinja pred geografijo kot institucionalizirano vedo, prvi poklicni, diplomirani geografinja, prvi doktorici geografije, prvi predavateljici geografije na univerzi? Cel kup vprašajev. Jasno je le eno. Nekaj kandidatk je še med nami in morda bere to pisarijo. Ker je v besedah za ključ ta spis označen za sorto geografske historije, kjer je potrebno upoštevati časovno distanco in se potemt-

kem ta veda konča kakih 30 let nazaj od izida Geografskega obzornika, letnik 69, številka 3-4, naj to znanstveno vprašanje ostane kost za glodanje bodočim rodovom.

O težavah z oblastmi in avtoritetami

Če ne verjamemo dostopnim virom in literaturi, ki lažejo, naslovljeni problem ne seže v antiko. Najtaprvo ga zasledimo proti koncu srednjega veka. Strah pred Erdoganovimi predniki je iz Bizanca na italijanski škorenj prignal **Manuela Hrizolorasa**, ki je, velik oboževalec naše vede, s sabo prinesel tudi Ptolemajevo Geographike hyphegesis. S prijateljem, tako namigujejo viri, sta ga jezikovno nerazgledanim prebivalcem škornja in širše, prevedla v latinščino. Delo je, skupaj s Strabonovo Geografijo in drugimi starimi spisi, prižgalo ogenj humanizma in razsvetlilo do tedaj mračno Evropo. To ni namig evrobirokratom za reševanje aktualne energetske krize!

Splošno je znano, da je nemško podnebje bolj vlažne in ne preveč vroče sorte. Ampak 300 let za Hrizolorasom je postalo prevroče za **Bernharda Vareniusa**. Pretirano je zagovarjal odpadniško vero in zaradi težav s protireformacijskimi oblastmi je moral prebegniti v Amsterdam. Filozofa, matematika in zdravnika po poklicu je svobodomiselno in navdihujoče ozračje severnih Benetk, ob stikih z raziskovalci sveta, trgovci in njihovimi eksotičnimi dobrinami, odvrnilo od starih profesij. Postal je geograf, ki je razlaganje splošnih zakonitosti in načel znal ločiti od opisovanja posebnosti posameznih območij.

Še kakih sto let bližje nam je geografsko filozofijo in teorijo Vareniusa in Kanta na moderne tirnice pomagal predstavljati **Alexander von Humboldt**. Ampak pozor! Šele potem, ko so se naravni cikli tako zavrteli, da se je osvobodil oblastniškega oklepa svoje mame. Pred tem je bil le vesten državni birokrat, ki je hrepenel po obzorjih širnega sveta. Potem je zadihal, si našel prijatelje, začel potovati po svetu, se domislil izoterm, odkril rastlinske in podnebne pasove, videl Humboldtove pingvine in povsod našel povezave. Ko je plezal na Čimboraso in se mu je že malo bledlo od višinske bolezni, je, če gre verjeti Wulfovi (2017), izjavil: »Pa saj je vse medsebojno povezano in vzajemno. V tej izjemni verigi vzrokov in posledic ne moremo niti enega samega dejstva premišljati v posamičnosti. Če potegnemo eno nitko, se lahko razpara vsa tapiserija!« V glavi se mu je izrisala prva skica »Naturgemälde«. Od njegovih časov naprej geografijo zelo zanimajo povezave med pojavi in procesi na Zemljinem površju.

Slika 2: Varenius si je lahko privoščil portret pri Vermeerju šele potem, ko mu je Geographia generalis prinesla dovolj cekinov (slika je kartolina v lasti pisca teh vrstic).

Pa da ne bo govora samo o tujih zemljepisnih težavah z oblastmi. Tudi naši ljudje so jih imeli. Če sežemo v polpreteklo zgodovino, na primer **Ivan Selan**. Malo starejši se ga spominjamo po zemljevidih Slovenije, ki so viseli po učilnicah. Selana sta že kot šolarčka bolj kot krave in kmetija zanimala zemljepis in risanje. Sam si je risal zemljevide za hribe, na katere je lazil. Z risanjem zemljevidov, vstopnic in podobnim je tudi nekaj malega zaslužil. Naneslo pa je tako, da je podedoval kmetijo in ob tem moral izplačati sorojence. Denarja ni bilo, rešitev se je ponujala v prodaji gozda (v Sloveniji ga je 60 % !) in plemenitju zasluzka v hranilnici. In je prišla finančna kriza, starojugoslovanska država ni ustanovila slabe banke, zato je ob propadu hranilnice propadel tudi naloženi denar. Presrečnemu Selanu se je porodila zamisel, da izgubo pošteno nadomesti z ustreznim številom narisanih bankovcev. Ni mu uspelo, oblast ga je dobila, zaprla, na sojenju oprostila, pa ponovno zaprla, pa izpustila. Skratka, dober glas seže v deveto vas, in Selan je pristal na Vojno-geografskem inštitutu v Beogradu. Tu se je iz finančnih krogov prešolal v izvrstnega kartografa in po vrnitvi domov dolga desetletja plemenitil našo šolsko geografijo.

Sama po sebi se ponuja vzporednica med Selanom in Škotinjo Mary F. Somerville iz predhodnega poglavja. Če so njo zaradi zaslug za znanost natisnili na škotskem bankovcu za 10 funtov, si je Kranjec Selan bankovce ukrojil po svoji meri in potrebi. Ne sicer funtov, ker je bil skromen, se je zadovoljil z dinarji. Somervilleovo je stroka postavila na denar, Selanu

Slika 3: Selan se pripravljala na kartografsko-monetarne podvige. Avtor risbe ni znan, je pa poskenirana iz Žerovnikove knjige (2012, str. 156).

pa je denar priskrbel stroko (in tudi nekaj malega slave). Instrukcije, kako prehoditi pot od ponarejanja denarja do slavnega kartografa, so zbrane v priročniku Marka Žerovnika (2012).

Če povzamemo, zgodovina nas uči, da težave z avtoritetami in zapori geografom dobro denejo. Ob omenjenih je tudi **Marco Polo** ždel v kalabušu in si tam sotrpinu v pero izmišljal svoje dogodivščine s Kitajskega. Arestantsko hrano je zaradi herezije, sumljivih pisem in upodobitev okusil tudi **Mercator**. Da ne bo pomote, ne naš veletrgovca, ampak očca moderne kartografije Gerardus Mercator, Gerhard Kremer Mercator oziroma kakorkoli že se je ta Flamec podpisoval.

Kaj pa naši geografski sodobniki in oblast? Po dostopnih virih ti niso imeli in nimajo z njo kakih posebnih

težav. Tudi zato ne, ker so bili in so mnogoteri še vedno del nje ali vsaj v njeni neposredni bližini. Pritrjujejo znani tezi, da sta bila geografija in geografsko znanje od vekomaj tesno v spregi z oblastjo in centri moči.

Se je pa v sodobni akademski sferi ohranila zavest o vsesplošni koristnosti arestov za intelektualni in akademski napredek. Ker je v današnjem času klasični zapor rahlo družbeno nesprejemljiv in umaže lik in delo tistega, ki v njem preživi nekaj časa, so moderne univerze uvedle nekakšen nadomestek v obliki sobotnega leta. Kar se tiče finančne stimulacije za sobotno leto, ni bistvenih razlik s klasičnimi luknjami, vsaj pri nas ne.

Zadnje čase oblast in raziskovalna politika zahtevata, da je znanstveno-raziskovalno in strokovno delo aplikativno usmerjeno in davkoplačevalcem ponuja uporabna spoznanja za razreševanje družbenih in drugih aktualnih tegob in betežnosti. Izhajajoč iz doseđanega razglabljanja in z željo, da bi bil tudi ta spis koristen za občestvo ter upoštevajoč družbeno klimo, ki kaže znake nagibanja k tradicionalističnim vrednotam, nadrejenim inštancam predlagamo obuditev inštituta nekdanje zelo razširjenih univerzitetnih zaporov za študente. In sicer:

a. Študentski zapor namesto prošnje za peto opravljanje izpita – najprej en mesec strogega zapora z ustreznim študijskim režimom in potem na izpit! Kar se tiče standardov in normativov za tak zapor, priporočamo obisk tovrstnih, sicer muzejskih ustanov v naprednejših deželah zahodno od nas.

b. Študentski zapor kot sredstvo preprečevanja velikega osipa v začetnih mesecih študija. Namesto svobode pri dremanju na predavanjih, seminarjih in vajah oziroma posedanja po okoliških lokalih – zaporniški režim, z do minute razdelanim dnevnim urnikom. In to ob upoštevanju regionalnih specifik v geografskih vzgojnoizobraževalnih ustanovah Slovenije: v Ljubljani keha, v Mariboru kobača in v Kopru pržon (tu ne bo težav, saj tam geografski oddelek deluje v hiši, kjer je podobna institucija nekoč že bila). Z malo ali več (pri sile se marsikaj doseže (Zupančič 2010-2022), tudi poveča prehodnost med letniki in pomnoži že kritično številčno stanje geografske študentarije po oddelkih na Slovenskem.

O teoretskih in metodoloških zagatah

Na specifični metodološki pristop in z njim povezan še bolj specifičen dualizem, ki spremlja predvsem regionalno geografijo, smo namignili pri Pietru Coppu. Ena sorta popisovalcev in raziskovalcev sveta, Humboldt na primer, svoja dognanja opira predvsem na tisto, kar jim je bilo dano videti, doživeti, izmeriti in podobno, druga pa filozofira o svetu in njegovih delih s pomočjo papirjev, nagrmedenih po kabinetih. Kolovodja slednjih je bil **Immanuel Kant**, zvesto mu je sledil Carl Ritter, pa še kdo iz bogate zbirke svetovnih in domačih zemljepiscev. Kant je ob stresanju neumnosti o kritikah praktičnega uma in razsodne moči skoraj 40 let predaval na univerzi geografijo, pa v življenju ni zapustil

Slika 4: Odgovore na tehnična, logistična, administrativna in druga vprašanja uvedbe študentskih arestov v slovenskem prostoru lahko zainteresirani krogi najdejo v še ohranjenih tovrstnih ustanovah razvitega sveta (na upodobitvi Heidelberg Studentenkarzer, posodil stric Gugerle).

rodnega Königsberga (danes ga na zemljevidu najdemo kot Kaliningrad), poroča Richards (1974). Ko so mu očitali, le kako lahko poučuje geografijo, ko pa sveta ni videl dlje od rodnega obzorja, se je v pogovoru s teto Wiki branil: »Nimam časa, ker želim v svoji neizmerni vedoželjnosti iz knjig proučiti vse dežele sveta.« Pa še en zgled je zapustil geografskim sledilcem; kljub dolgi geografski praksi ni napisal nobenega geografskega dela. Kakega »lajka« so te njegove ideje deležne tudi danes!

Geografijo so od klasične k moderni začela spreobračati spoznanja velikih geografskih odkritij. Zgodovina znanosti piše debele bukve in dolge traktate o tem paradigmatškem prevratu in se sprašuje: *Zakaj je prišlo do odkritij, kaj je gnalo pogumneže in neumnike v nevarnost in neznano?* Zaman pa iščemo v njih preprosto pojasnitev: **niso bili poročeni!** Če bi bili, bi morali doma odgovarjati na vprašanja in poslušati očitke, kot so:

»Zakaj moraš oditi ravno ti?
A si edini, a brez tebe ne
morejo nič narediti?
Še moje družine nisi spoznal,
pa greš odkrivat svet?
Nič se ne bo spremenilo,
če ostane svet raven!
Samo moški boste na
ladji – ne me basat!
Prasec, že zdavnaj si se zmenil
s tistimi domorodkami!
Nič se ne oblači, ne greš in pika!
Če greš, se vrnem k mami!«

Krištof Kolumb ni bil poročen, Humboldt tudi ne, naši raziskovalci tujih dežel, Baraga, Knoblar in Hallerstein, tudi ne. Pa še kakšen bi se našel.

V kontekstu specifičnih tehnično-metodoloških prijemov pri prepričevanju strokovne javnosti o pravilnosti svojih hipotez ne moremo mimo Mihaila Vasiljeviča Lomonosova, čeprav bi lahko kako o njem zapisali tudi v predhodnem poglavju. Ta velem

18. stoletja, s katerim se še dan danes baha moskovska državna univerza, na upodobitvah iz tistega časa deluje kot baročni angelček. V resnici pa je bil pravi ruski medved. Na sejah akademije znanosti se je rad prepiral, po današnjih merilih grdo obnašal, koga je tudi nabunkal, da ga je prepričal o pravilnosti svojega mnenja. Njegovim hipotezam in razlagam za njegovega časa preprosto niso verjeli – bile so preveč napredne. Ker je z uporabo dodatnih prepričevalnih metod pretiraval, je bil več kot pol leta uradno zaprt. Kot se ljudem njegovega ranga pritiče – na svojem domu. Nekaj sledilcev njegove izvirne metodologije najdemo tudi v sodobni slovenski geografiji, kar je pozoren bralec lahko razbral iz prejšnjega poglavja.

Pa končajmo z domačo akademsko geografijo. Vsesplošno znano je dejstvo, da je bila v objemu Lju-

bljanske univerze rojena s pomočjo politične kuhinje in se na noge postavljala dobesedno v fizični kuhinji nekdanjega kranjskega deželnega dvorca. Determiniranost s krajem rojstva se je v zadnjih desetletjih izkazala za zelo koristno. Čeprav so morale že generacije pred nami vseskozi obračati roštilj produkcije znanstvenih in strokovnih člankov, pa pridejo kuharske spretnosti še posebej prav v zadnjem času, ko je potrebno iz leta v leto zakuhati, speči, flambirati ... vse več točk, da dobimo projekt, da ostanemo docenti, če je velika sreča, morda celo napredujemo. Pa na prvega kuharja ne smemo pozabiti, na Arturja Gavazzija, čeprav se je kuhinjskemu determinizmu energično upiral (glej desni pol slike 6). Njega so namreč iz rodne Dalmacije pritegnili na obrobje Ljubljanskega morosta postavljal našo stroko na noge. Hvaležni

Slovenci pa vračamo to uslugo že več desetletij z množičnim poletnim romanjem v smeri lepe njihove obale.

Za sklep

V napolitih za zaključno poglavje strokovnega in znanstvenega pisanja piše, da se tu strne glavne rezultate, predstavi doseg pisanja glede namena in ciljev, bla, bla, bla, bla ... Za nas to ni upoštevanja vredno, ker se samo po sebi razume, da je vse to nedoseženo in preseženo. Je pa pozornosti vredno napotilo »pogled naprej«. Iz poglobljene indukcijske, dedukcijske in subdukcijske analize v analitičnem delu izhaja, da je spis šibek glede prikaza psihološkega profila geografov, naj bo domačih ali tujih. V to smer bi kazalo zastavljati raziskovalna vprašanja. Teza je, da je geografski rod glede tega specifičen. Za osebkje z začetkov geografske historije ni dokazov na podlagi arheološkega ali listinskega gradiva. Bolj kot so se nabirala stoletja, več je eksemplarov, ki bi bili morda vredni obravnave celo kolegov nadstropje nižje od domovanja Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani: od vročekrvnega in prepirljivega Lomonosova, neuravnoveženega von Humboldta, ki je namesto lagodnega plemiškega življenja izbral klošarjenje po svetu, rahlo ljudomrznega Suppana, do primerov iz (komaj)zgodovine domače geografije. Za podkrepitev teze: Anonimus iz Ljubljane (2015) poroča, da je bilo dvojstvo slovenske geografije sredi minulega stoletja vse prej kot idilična družinska slika, ampak, kakor se dogaja tudi v najboljših familijah, tiha skupnost z

Slika 5: Nekateri člani ekspedicije Velika geografska odkritja so imeli podjetniško žilico. Anglež Henry Hudson je po neuspehu na tržiščih Starega sveta poskušal z novimi marketinškimi prijemi prepričati prebivalce Novega sveta (po kartolini v lasti pisca). Naše gore list Janez Klančnik, ki se je v družbi Ignacija Knobleharja naveličal iskat lokacije za misijonske postaje in opazovati Nil, je podjetniško priložnost zaslutil v trgovanju s slonovo kostjo in vodenjem radovednežev po Kongu.

občasno »specifičnimi« odnosi. Opisuje kosilo po uspešno zagovarjani disertaciji, kjer sta si člana komisi-

je sedela nasproti štiri ure, ne da bi spregovorila eno samo besedo. Vsa komunikacija med njima je poteka-

la posredno, skozi ušesa in usta že pošteno izmučenega svežega doktoranta ...

Slika 6: Artur Gavazzi in njegov protest vodstvu komaj spočete ljubljanske univerze, da slovenske geografije ne želi pretirano usmeriti v gastogeografijo (narisal ga je baje Maksim Gaspari za Ilustriranega Slovenca z dne 5. 7. 1925, pismo pa nabira prah v arhivu Oddelka za geografijo FF UL).

Dekanatu
filozofskoga fakulteta Ra. univerziteti
" Ljubljani.

Prostorije, koje su određene za geografski institut Ra. univerziteti, nijesu u sadanijem stanju ni u kakvom pogledu pogodene za tu svrhu. Sobe, u kojima bi imali studenti, da rade, ne mogu se upotrijebiti, jer su u njima študija, i i drugo kuhinjsko posolje. Ponadi časti ovog univerziteti a i nauke, koje gastupam, ne bi da budem izvornut ruglu profesorá, studenata i publike: "da geografsija na univerzitetu ljubljanskom uči u kuhinjama". Zbog toga ne mogu da držim "vježbi u geografski institut". Kako su oglasene u "Seznam predavanja". Molim najjedno da o tom obavijestite g. rektora i g. studente.

U Ljubljani, 12. oktobra 1920.

A. Gavazzi

Slovstvo

1. Anonimus iz Ljubljane 2015: Bajke in povesti iz domačih geografskih logov. Ustni vir.
2. Arhiv Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Pismo Gavazzija dekanu Filozofske fakultete z dne 12. 10. 1920.
3. Bonnet, A. 2008: What is geography? Sage in povesti.
4. Bunker, M., Raviola, R. 2022: Alan Ford, knjiga 1, 2. Izola.
5. Cresswell, T. 2013: Geographic Thought: a Critical Introduction. Chichester.
6. Einstein, A. 1917: Über die Spezielle und die allgemeine Relativitätstheorie.
7. Holt-Jensen, A. 2018: Geography, History and Concepts, 5. izdaja. Los Angeles.
8. Karikatura Arturja Gavazzija 1925. Ilustrirani Slovenec 28, tedenska priloga Slovenca z dne 5. 7. 1925, št. 148. Medmrežje: <https://www.dlib.si> (23. 9. 2022).
9. James, E. P., Martin, J. G. 1993: All Possible Worlds: a History of Geographical Ideas. New York.
10. Kranjc, A. 2020: Življenje in delo Baltazarja Hacqueta. Oryctographia Carniolica ali Fizikalno zemljepisje vojvodine Kranjske, Istre in deloma sosednjih dežel, prvi del. Cerknica.
11. Milčinski, F. 2015: Butalci, integrirana izdaja. Ljubljana.
12. Ogrin, D. 2019: Razvoj geografije na Slovenskem, 100 let študija geografije na Univerzi v Ljubljani. Ljubljana.
13. Rana, L. 2008: Geographical Thought, A Systematic Record of Evolution. New Delhi.
14. Richards, P. 1974: Kant's Geography and Mental Maps. Transactions of the institute of British Geographers 61.
15. Stric Gugerle 2022: Portret Eratostena; Življenje in delo Mary F. Somerville; Študentenkarzer. (19. in 23. 9. 2022).
16. Teta Wiki 2022: Razne, nadvse koristne informacije o Silviji; I. Kant: svet najboljše spoznaš iz domačega naslonjača. (14. 9. 2022).
17. Wulf, A. 2017: Iznajdba narave, Pustolovščine Alexandra von Humboldta, izjubljenega junaka znanosti. Ljubljana.
18. Zupančič, J. 2010–2022: Z malo sile se marsikaj doseže (ustni vir).
19. Žerovnik, M. 2012: Ivan Selan: Od ponarejanja denarja do slavnega kartografa. Komenda.